

Historia wsi Nagoszyn

1. Położenie i osadnictwo

Nagoszyn położony jest w południowo – wschodniej Polsce, na lewym brzegu rzeki Wisłoki w Kotlinie Sandomierskiej. Jest wsią typu wielodrożnicy z przysiółkami. Gleby nagoszyńskie odznaczają się dużą różnorodnością, są na ogół glebami bielcowymi wytworzonymi z piasków luźnych.

Badania naukowe dowiodły, że na pradawnych terenach Dolnej Wisłoki, na których położony jest Nagoszyn zamieszkiwali ludzie już w okresie kamienia starszego czyli paleolitu (ok. 12000 – 7900) lat przed Chrystusem. Nad brzegami Wisłoki mieszkał także człowiek neolityczny żyjący około 3500 lat przed Chrystusem. Z tego okresu znaleziono w Nagoszynie wióry i odłupki krzemienne. Na początku naszej ery (ok. 400 r. po narodzeniu Chrystusa) Nagoszyn dostał się - podobnie jak tereny leżące nad Wisłoką – pod wpływ kultury prowincjonalno - rzymskiej. Nieopodal wiodła droga handlowa prowadząca od Sandomierza przez Dębicę, Pilzno aż do Bardejowa (Słowacja). Z tego czasu znaleziono w tej wiosce fragmenty naczyń glinianych.

2. Właściciele Nagoszyna i ludność

Nazwa Nagoszyn pochodzi od Nagosza, właściciela wioski. Spotykać można także inne nazwy Nagoszyna takie jak „Nagossyn”, „Nagoschyn” czy też „Nagosin”. Pierwszą wzmiankę o tej osadzie odnaleźć można w dokumencie z 1337r. (wydanym przez biskupa krakowskiego Jana Grota ze Słupcy herbu Rawicz), potwierdzającym dziesięcinę dla Krystyna plebana w Przeclawiu. Tam zobowiązano 10 wsi, które ową dziesięcinę miały dostarczać m.in. Nagoszyn. W 1390 r. sąd ziemski sandomierski oświadczył, że Czesław i Nieprz, dziedzice Nagoszyna oddali 100 grzywien ze swoich włości w Nagoszynie Nawojowi z Zasowa. Ten sąd także zatwierdził podział między nowym właścicielem jednej połowy wsi Nawojem a Sadkiem z Kras. Po śmierci Nawoja jego synowie

dokonali podziału ojcowizny. Dokumentem z 4 V 1416 r. Klemens syn Nawoja otrzymał Zasów i połowę Nagoszyna, ale sprzedał ją tego samego roku bratu Janowi z Wiewiórki za 120 grzywien. W 1419 r. drogą zamiany Nagoszyn wszedł w skład posiadłości jednego z najświetniejszych rycerzy polskich Zawiszy Czarnego. Po jego tragicznej śmierci w 1428 r. włości po nim objęła żona Barbara i jego 4 synowie, którzy w 1443 r. zapisali w dożywocie Nagoszyn Barbarze. Należy zwrócić uwagę na fakt wydania przez króla Kazimierza Jagiellończyka na prośbę Zawiszy Czarnego 5 VII 1452 r. dokumentu nadającym Nagoszynowi prawo magdeburskie i przekazanie władzy sądenia w sprawach cywilnych i karnych, a sołtysom prawo sądenia i karania w granicach wsi. Z biegiem czasu Nagoszyn wszedł w skład ogromnej fortuny hetmana Jana Tarnowskiego a potem przeszedł w ręce Janusza Ostrogskiego kasztelana krakowskiego. Po nim właścicielem Nagoszyna został Przyłuski a potem książę Lubomirski. Od 1791r. właścicielem tej wsi stał się Paweł Leński, fundator kościoła i kapelani w Nagoszynie. Po nim właścicielami wsi i patronem kapelani byli: Jan Dobrowolski i Albin Rucki. Od 1821 r. wieś stała się własnością Antoniego Konopki. Posesjonaci Nagoszyna mieszkali w dworze położonym w pobliżu kościoła. Ostatnim właścicielem dworu i lasu był Żyd Baruch Schidling. W 1921 r. zaczęto parcelację obszarów dworskich, która trwała do 1929 r. Na skutek parcelacji powstało szereg zamożnych gospodarstw. Lasy dworskie należały do mieleckich Żydów, aż do wybuchu II wojny światowej.

Najstarsze źródła podają, że Nagoszyn był stosunkowo dużą wioską: w 1536 r. mieszkało tu 46 kmieci i 12 zagrodników, w 1581 r. – 42 kmieci gospodarujących na 7,5 łanach, 4 zagrodników z rolą, 4 bez roli. W XVI wieku wieś zamieszkiwało 305 osób. Na początku XX w. liczba ludności wzrosła do 2082 osób. W 1772 r. mieszkańcy Nagoszyna stali się obywatelami Cesarstwa Austriackiego i poddanymi Habsburgów, wchodząc w skład Królestwa Galicji i

Lodomerii. W wiosce panowało znaczne zubożenie ludności. Wielu Nagoszan wyjeżdżało do USA, Niemiec i Francji i dlatego liczba mieszkańców uległa znacznej redukcji. Taka sytuacja panowała do czasu II wojny światowej. Nie tylko druga wojna światowa przyniosła znaczne zmniejszenie mieszkającej tu ludności, również władze komunistyczne dokonywały wielu aresztowań i wywózek „na nieludzką ziemię” tych, którzy nie akceptowali nowego ustroju. Sytuacja materialna mieszkającej tu ludności poprawiła się znacznie z chwilą uruchomienia kilku zakładów przemysłowych w pobliskiej Dębicy, Mielcu, gdzie wielu z nich znalazło zatrudnienie.

3. Utworzenie parafii.

Do 1791 r. Nagoszyn należał do wspólnoty parafialnej w Przecławiu. Ze względu na znaczną odległość Nagoszyna od macierzystej parafii (ok. 8 km.) na prośbę właściciela Nagoszyna, Pawła Leńskiego, bp Florian Amand Janowski 11 XI 1791 r. utworzył niezależną od Przecławia kapelanię. Wówczas w wiosce zamieszkał kapłan, który zaspokajał duchowe potrzeby wiernych. 2 X 1862 r. doszło tu do utworzenia niezależnej od Przecławia kapelani lokalnej. W 1903 r. z parafii Przecław odłączono Bobrową i przyłączono do kapelani w Nagoszynie. W 1922 r. przyłączono także do niej Bobrową Wolę Dębina). Ostatecznie 10 V 1925 r. bp Leon Wałęga utworzył oczekiwaną od ponad 130 lat parafię. 19 IX 1938 r. bp Franciszek Lisowski nadał jej prawa parafii I klasy.

4. Kościoły parafialne.

W 1792 r. właściciel Nagoszyna Paweł Leński zakupił w Ropczycach drewniany kościół pw. św. Barbary. Z elementów przywiezionych z Ropczyc w Nagoszynie powstał mały i stosunkowo niski kościółek. Ustawiono go prezbiterium na wschód, główne wejście umieszczono od strony zachodniej. Niestety, z powodu jego niewielkiej powierzchni w czasie nabożeństw panował ścisk. Myśl o budowie nowego kościoła podsunął ks. Antoni Bryndza, który od

roku 1860 do 1883 r. pełnił tu funkcje kapelana. Ostatecznie po pokonaniu wielu trudności i zdobyciu środków materialnych wybudowano nową świątynię na cmentarzu przykościelnym, z którego przeniesiono groby na inne miejsce. Projektantem kościoła był profesor Politechniki Lwowskiej Teodor Talowski. Pracami budowlanymi kierował architekt Jan Krawczyk a przy budowie aktywny był Stanisław Kostrzewa.

Kościół wybudowano w latach 1922-1925 dzięki staraniom ks. Jana Pięty. Ma charakter neogotycki, murowany z cegły, trójnawowy, bazylikowy, z krótkim prezbiterium zamkniętym trójbocznie, po bokach którego znajduje się zakrystia dla prezbiterów i ministrantów. Z boku przy korpusie dostawiono wysoką wieżę kwadratową, ujętą ukośnymi przyporami i nakrytą ostrosłupowym hełmem. Ściany zewnętrzne prezbiterium i naw bocznych zostały opięte przyporami. Fasadę zwieńczoną trójkątnym szczytem, z wielkim oknem ostrołukowym i kamienną rzeźbą Chrystusa Ukrzyżowanego po środku. W prezbiterium i nawie głównej uwagę zwracają ostrołukowe okna, natomiast w nawach bocznych znajdują się okna koliste. Dach nad prezbiterium i nawą główną jest wspólny, dwuspadowy, z wieżyczką na sygnaturkę, zaś nad nawami bocznymi – dachy pulpitarne. Wnętrze nakryte jest sklepieniami krzyżowymi na gurtach. Arkady międzynawowe ostrołukowe. Chór muzyczny wsparto na dwóch arkadach umieszczonych na masywnym filarze. Świątynia ma polichromię figuralną i ornamentalną, którą wykonał Wacław Taranczewski w 1969 r. Witraże w oknach prezbiterium mają charakter neogotycki i figuralny. W środkowym witrażu ufundowanym przez parafian umieszczono postać św. Barbary, po stronie północnej znajduje się witraż przedstawiający „Wizje św. Katarzyny Laboure” fundacji Katarzyny Osak a po przeciwnej stronie w witrażu ukazano „Wizje św. Małgorzaty Marii Alacoque” fundacji ks. Jana Pięty. W 1975 r. wstawiono 6 witraży w ostrołukowych oknach tuż pod sklepieniem nawy głównej. Każdy z

nich przedstawia jeden z sześciu dni stworzenia świata. Ich pomysłodawcą był Wacław Taranczewski a projekty opracował Jerzy Lubański, W 1976 r. wstawiono witraże w 6 okrągłych oknach w nawach bocznych przedstawiające świętych i błogosławionych diecezji tarnowskiej i osób, których procesy beatyfikacyjne były w toku. Umieszczono w nich postacie: św. Świerada i św. Benedykta, św. Stanisława ze Szczepanowa, bł. Kingi, bł. Szymona z Lipnicy, ks. Stanisława Papczyńskiego, Karolinę Kózkę. Autorem tych kompozycji był ks. Władysław Szczebak a projekty wykonał Jerzy Lubański.

W kościele znajdują się trzy neogotyckie ołtarze z czasu budowy kościoła wykonane przez Wojciecha Gallusa z rzeźbami zakupionymi w Gróden w Tyrolu. W ołtarzu głównym był niegdyś obraz św. Jana Kantego malowany około 1920 r. przez Wincentego Wodzinowskiego. Obecnie jest on zdjęty, a w ołtarzu głównym znajduje się figura św. Antoniego patrona parafii. Ambonę i 2 konfesjonały neogotyckie wykonano około 1925 r. przez Wojciecha Gallusa. Chrzcielnica alabastrowa pochodzi z 1929 r. Ołtarz główny ufundował hrabia Jan Kanty Steczkowski z Korzeniowa. Józef i Agnieszka Kołkowie zakupili ołtarz Matki Bożej, zaś ołtarz Najświętszego Serca Jezusowego – parafianie. Świątynia, którą konsekrował bp Leon Wałęga 19 VII 1925 r., nie posiadała wówczas wieży. Po pożarze kościoła 27 X 1928 r. przystąpiono do budowy wieży kościelnej. Jej budowę ukończono w 1929 r. dzięki staraniom ks. Leona Pyzikiewicza, miejscowego proboszcza. Dwa dzwony odlano przed 1939.

Działania wojenne spowodowały znaczne szkody. Zostały uszkodzone okna kościoła, które naprawiła firma Żeleńskiego z Krakowa. Ponadto zdjęto starą drewnianą podłogę, a położono kamienne płytki zakupione w Krakowie i Pustkowie. W 1952 r. wykonano instalacje elektryczną i radiofonizację. W 1964 r. odnowiono dach kościelny i wieżę.

Od lat trwa renowacja murów kościoła. Za sprawą ks. Adama Kardysia w 2009 r. rozpoczęto renowację kościoła parafialnego, odnowiono polichromię kościelną, poddano konserwacji ambonę, ołtarz główny i ołtarz NMP. Odnowienie ołtarza NSPJ, kredensu i wykonanie nowych mebli w zakrystii oraz przeprowadzenie dzieła dalszej renowacji wraz z wykonaniem izolacji przeciwwilgociowej fundamentów oraz nowej kanalizacji zostały wykonane dzięki staraniom ks. Kazimierza Talarka. Prace te wykonała firma „Superior” p. Tomasz Zawadzkiego z Tarnowa. W 2015 r. trzeci konfesjonał wykonali Lucyna i Włodzimierz Obszarscy z Krynicy. W tym też roku trzeci dzwon zakupił Sławomir Słaba.

5. Kapelani, ekspozyci i proboszczowie w Nagoszynie.

1.ks. Tomasz Chweytowicz	VII 1793 – IX 1796
2.ks. Benedykt Krajewski	I 1800 – IV 1804
3.ks. Michał Kalatay	IV 1805 – V 1807
4.ks. Piotr Tuchowski	V 1807 – II 1809
5.o. Teodor Piotr Schöller (karmelita)	XII 1809 – III 1812
6.ks. Bernard Straszewski	VII 1812 – I 1813
7.o. Kamil Czyżewski (bernardyn)	VIII 1814 – III 1815
8.o. Rafał Bieńkowski (augustianin)	1815 – 1816
9.o. Alojzy Wischin (kapucyn)	IX 1817 – III 1818
10.ks. Wacław Podbielski	XII 1818 – 1 I 1824
11.ks. Józef Marcin Herczykiewicz	III 1830 – 1831
12. Marcin Mojda	II 1831 – II 1832
13.ks. Karol Hońka	VIII 1832 – X 1833
14.ks. Wojciech Wojnarski	X 1833 – V 1841
15.ks. Tobiasz Jabłoński	V 1841 – X 1842
16.ks. Jan Książek	III 1843 – V 1846
17.o. Sebastian Liszowski (bernardyn)	VI 1846 – VII 8
18.ks. Józef Siewielski	VII – XII 1848
19.ks. Jan Książek	1 I 1849 – IX 1850
20.ks. Jan Stopa	XI 1850 – XI 1853
21.ks. Józef Piątek	XI 1853 – VIII 1856
22.ks. Karol Nowicki	IX 1856 - I 1857
23.ks. Romuald Płonkowski	I 1857 – XII 1861

24.ks. Antoni Bryndza	XII 1861 – VII 1883
25.Stanisław Gajewski	VII 1883 – III 1888
26.ks. Marcin Brożonowicz	III 1888 – II 1889
27.ks. Franciszek Sikora	II – VIII 1889
28.ks. Alojzy Guńkiewicz	VIII 1889 – VIII 1890
29.ks. Ludwik Jemiolo	VIII 1890 – III 1892
30.ks. Andrzej Mikołaj Cebula	III 1892VIII 1897
31.ks. Andrzej Bartłomiej Łuczkosiński	VIII 1897 – III 1902
32.Marcin Zuziak	III 1902 – V 1906
33.ks. Franciszek Borowiecki	VI 1906
34.ks. Błażej Potoczek	VII 1906 – X 1919
35.ks. Jan Pięta	XII 1919 – X 1927
36.ks. Leon Pyzikiewicz	X 1927 – 23 III 1941
37.ks. Stanisław Pękala (administrator)	III 1941 – VII 1941
38.ks. Józef Fijał	VII 1941 - VII 1969
39.ks. mgr Stanisław Kurczab	VII 1968 – 1994
40.ks. Andrzej Tokarczyk	1994-2008
41.ks. dr A. Kardyś	VIII 2008 – 20 IX 2012
42.ks. dr hab. Kazimierz Talarek	1 X 2012 -

Ks. dr hab. Kazimierz Talarek